

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2025 m. spalio 3 d.
(OR. en)

13392/25

SOC 633
ANTIDISCRIM 89
FREMP 256

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Asmenų su negalia teisių stiprinimas ES: iššūkiai, pažanga ir tolesnio darbo kryptys

– *Pasikeitimas nuomonėmis*

Rengiantis 2025 m. spalio 17 d. EPSCO tarybos posėdyje įvyksiančiam pasikeitimui nuomonėmis, delegacijoms pridedamas pirmininkaujančios valstybės narės orientacinis pranešimas pirmiau nurodyta tema.

Asmenų su negalia teisių stiprinimas ES: iššūkiai, pažanga ir tolesnio darbo kryptys

Ivadas

Europos Sąjunga grindžiama tokiomis vertybėmis kaip pagarba žmogaus orumui, laisve, lygybe ir pagarba pagrindinėms teisėms. Šiuo metu, kai šios vertybės daugelyje pasaulio dalių vis labiau kvestionuojamos ir ginčijamos, Europos Sąjunga ir toliau tvirtai pasisako už įtrauktį, lygybę ir žmogaus teisių apsaugą.

Nediskriminavimo ir lygių galimybių visiems, įskaitant asmenis su negalia, propagavimas yra ne tik neatsiejamas nuo mūsų pagrindinių vertybių išsaugojimo, bet ir labai svarbus elementas skatinant integracinį augimą ir stiprinant ilgalaikį mūsų ekonomikos konkurencingumą ir atsparumą. Įtraukti visuomenė yra naudinga visiems ir prisideda prie novatoriškesnės, darnesnės ir našesnės Sąjungos kūrimo. Todėl visapusiškas asmenų su negalia potencialo panaudojimas yra ne tik moralinė atsakomybė, bet ir socialinė bei ekonominė būtinybė.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, ir toliau yra labai svarbu stiprinti asmenų su negalia teises visose politikos srityse ir užtikrinti veiksmingą toliau išdėstytų ES įsipareigojimų įgyvendinimą.

Kontekstas

2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijoje nustatyta išsami politikos sistema, kuria siekiama stiprinti asmenų su negalia teises. 2021 m. priimta strategija remiamas visapusiškas **Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijos (JT ANTK)**, kurios šalys yra ES ir visos valstybės narės, įgyvendinimas. Ji atspindi **Europos socialinių teisių ramstyje** nustatytus principus, visų pirma 3 principą (lygios galimybės) ir 17 principą (neįgaliųjų įtrauktis).

Pagal šią strategiją ES lygmeniu pradėtos kelios pavyzdinės iniciatyvos, be kita ko:

- **Europos asmens su negalia kortelės direktyva**, kuria siekiama skatinti laisvą asmenų su negalia judėjimą suteikiant jiems vienodas galimybes naudotis specialiomis sąlygomis ir lengvatinę tvarka, kurios yra numatytos asmenims su negalia visoje ES;
- **Neįgaliųjų platforma**, kuri yra valstybių narių, pilietinės visuomenės ir ES institucijų bendradarbiavimo ir keitimosi geriausios praktikos pavyzdžiais negalios srityje forumas;
- **„AccessibleEU“** – išteklių centras, palengvinantis dalijimąsi informacija ir gerosios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su prieinamumu įvairiuose sektoriuose, ir
- **Asmenų su negalia savarankiško gyvenimo ir įtraukties į bendruomenę rėmimo ES lėšomis gairės**, įskaitant rekomendacijas, kaip užtikrinti geresnės bendruomeninės paramos ir deinstitucionalizavimo galimybes.

Iššūkiai

Šios pastangos rodo didžiulę pažangą, tačiau išlieka esminių kliūčių. Asmenys su negalia visoje Europos Sąjungoje ir toliau susiduria su struktūrinėmis ir plačiai paplitusiomis kliūtims bei diskriminacija įvairiose gyvenimo srityse, įskaitant švietimą, užimtumą, galimybę naudotis paslaugomis ir savarankišką gyvenimą. Per pastaruosius penkerius metus keliose valstybėse narėse padaugėjo savarankiškų pranešimų apie patirtą diskriminaciją (Eurobarometras¹). Be to, institucinėje aplinkoje gyvenančių asmenų su negalia skaičius per pastarąjį dešimtmetį labai nesumažėjo, o kai kuriais atvejais netgi padidėjo (EUROFOUND²) – tai rodo, kad kliūtys, trukdančios kurti įtraukias ir prieinamas bendruomeninės paramos sistemas, tebeegzistuoja. Kai kuriems asmenims su negalia, kurių veiksnumas dažnai būna apribotas arba atimtas, vis dar kyla teisinių kliūčių. Nepaisant padarytos pažangos, tebėra sunku užtikrinti veiksmingą prieigą prie informacijos, produktų ir paslaugų. Veiksnumo apribojimai ir ribotas prieinamumas yra kliūtys, trukdančios asmenims su negalia dalyvauti demokratiname procese.

Be to, asmenys su negalia vis dar nepakankamai atstovaujami darbo rinkoje: asmenų su negalia užimtumo skirtumas 2024 m. siekė 24 procentinius punktus, t. y. 20–64 m. asmenų su negalia amžiaus grupėje dirba apie 51 % asmenų, palyginti su 75 % negalios neturinčių asmenų (Socialinių rodiklių suvestinė). Be to, asmenims su negalia ir toliau kyla gerokai didesnė skurdo ar socialinės atskirties rizika, palyginti su negalios neturinčiais asmenimis (Eurostatas, ES SPGS).

¹ 2023 m. balandžio – gegužės mėn. specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 535 „Diskriminacija Europos Sąjungoje“, [*Discrimination in the European Union - December 2023 - - Eurobarometer survey*](#).

² EUROFOUND (2024), *Paths towards independent living and social inclusion in Europe* (Savarankiško gyvenimo ir socialinės įtraukties užtikrinimo Europoje būdai), Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

Be nuolatinių praktinio pobūdžio iššūkių, tebėra likusių ES kovos su diskriminacija teisės aktų, be kita ko, dėl diskriminacijos dėl negalios, spragų. Vis stringa vykstančios derybos dėl 2008 m. pateikto pasiūlymo dėl **horizontaliosios Vienodo požiūrio direktyvos**, nes neįvykdomas vieningo balsavimo reikalavimas.

Pasikeitimo nuomonėmis tikslas

Šie iššūkiai pabrėžia būtinybę stiprinti politikos įgyvendinimą ir reformas ES bei nacionaliniu lygmenimis, taip pat palaikyti nuolatinį dialogą politiniu lygmeniu. Tai ypač svarbu šiuo metu, nes 2025 m. įpusėjo strategijos įgyvendinimo laikotarpis. Dabar yra tinkamas metas įvertinti pažangą ir paspartinti veiksmus.

Todėl ministrų prašoma įvertinti pažangą, padarytą per 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos pirmąją įgyvendinimo laikotarpio pusę (2021–2025 m.), nustatyti pažangą ir likusias kliūtis, taip pat aptarti galimus veiksmus, kuriais būtų stiprinamos asmenų su negalia teisės. Šios įžvalgos turėtų būti naudingas indėlis per antrąją strategijos įgyvendinimo laikotarpio pusę, remiant nuolatinės pastangas daryti pažangą šioje svarbioje politikos srityje tiek ES, tiek nacionaliniu lygmenimis.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, ministrų prašoma atsakyti į šiuos klausimus:

1. *Kokie, jūsų nuomone, yra svarbiausi mechanizmai ir politikos priemonės siekiant dar labiau propaguoti asmenų su negalia teises? Kuriose srityse iššūkiai yra aktualiausi?*
2. *Kokie turėtų būti pagrindiniai prioritetai per 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos antrąją įgyvendinimo laikotarpio pusę? Kaip strategija gali būti veiksmingiau remiamos nacionalinės reformos ir su negalia susijusių teisės aktų ir politikos įgyvendinimas ?*